

**КЛЕРКЕНВЕЛЬСЬКІ
ОПОВІДІ**

Харків
«Фоліо»
2010

Розділ перший
ОПОВІДЬ АБАТИСИ

Дама Агнеса де Мордон сиділа біля вікна своєї келії, дивлячись на сади Обителі Марії у Клеркенвелі. До неї абатисою була її тітка, тому вона несла фамільну відповідальність не тільки за довірені їй душі, але й за територію. Сад звався «Форпарадіс», тобто «Поза Раєм», але цього лютого ранку в ньому панувала справді едемська атмосфера. Він мав трикутну форму, на честь Святої Трійці, з трикутними клумбами по сторонах. Їх поєднували між собою три стежки, вимощені тридцятьма трьома плитами; три мури круг саду, кожен тридцять три фути заввишки, було збудовано на трьох шарах каміння — гальці, кремені та вапняку. Навколо вишневого деревця росли лілеї, символ Воскресіння, квітковою мовою нашіптуючи абатисі знайомі слова: «Праведник розцвіте, мов лілея, перед очима Божими»*. Дама Агнеса тяжко зітхнула. Хіба міг би хто-небудь принести більше нещастя цьому домові? Хіба міг би хто додати жару вогнищеві, радості раєві чи болю пеклу?

* Тут і далі приховані та прямі цитати з Біблії наведено у перекладі митрополита Іларіона (І. Огієнка).

Поза садовими мурами, на відкритих ланах, що простяглися до самої річки, їй було видно солодівню з голубником, звичну будівлю для возів та торф'яний сарай попід стайнями. На західному березі річки Фліт стояв млин, а на протилежному — особняк із мазаними стінами та солом'яним дахом, що належав управителеві монастиря. Млинар та управитель вели довгу судову тяжбу щодо прав на річку, яка текла між ними. Вони часто плавали на баржах із гирла Фліта по Темзі до Вестмінстера, щоби подати свої аргументи черговому судді чи баристеру, але жодного рішення прийнято не було; проїзд на баржі коштує два пенси, поділився якимось із Агнесою баристер, але закон коштує чоловікові всього. Абатиса спробувала було втрутитись, але її відговорили; зокрема, її економка зауважила, що з тим же успіхом можна розкидати гроші поміж бур'янів.

Із кухні, що на тому боці галереї, до неї доносилися запах пари та брязкіт мідних тарілок під хліб із яловичиною, що їх мили для трапези після утрени. Невже світ завжди лишатиметься таким аж до Судного дня? Ми — наче краплі дощу, що скісно падають на землю. Її мавпочка, відчуваючи меланхолію хазяйки, залізла абатисі на плечі й почала бавитись із золотим кільцем, підвішеним на шовковій нитці у неї між грудей. Абатиса заспівала їй нову французьку пісеньку, «*J'ay tout perdu mon temps et mon labour*», а потім дала погратися з горіхом.

Вона потрапила до Обителі Марії ще в дитинстві та якимсь чином і досі зберігала трохи розгублену стриманість юної дівчинки. Проте інколи бувала збудливою та запальною, пишаючись своєю високою посадою, мов дитина. Деякі молоді чер-

ниці пошепки казали, що на День побиття немовлят їй слід би стояти поруч із хлопчиком-єпископом. Її келія була завішана зеленими гобеленами, а вікна вкривали штори зеленого оксамиту. Вважалося, що зелений колір є приємним для духів підземного світу. Розумна людина, казала вона, не будитиме криницю. Клеркова криниця була прямо за монастирським муром, за кілька футів од лазарету, й шанувалась як священне місце.^{1*}

У таку ранкову годину вона пила або гіпокрас**, або кларет — солодке вино заспокоювало її шлунок, що став надто чутливим унаслідок випробувань, які нещодавно припали на її долю. Чутки про дивні події в монастирі вже досягли таверн Іст-Чіпа та рибних лотків на П'ятничній вулиці; хоча ніхто не переповідав Агнесі цих досить плутаних пліток, вона відчувала незвичну тишу навкруг і почувалася ніяково. Вона вмокнула палець у вино з медом і дала його мавпочці посмоктати.

— Перший пальчик — чоловічок, — промурмотіла вона дитячим голосочком, на який ніколи б не наважилася при людях. — Другий — лічець, бо ним користуються лікарі. Наступний зветься довганем. Ось цей — торкач, або лизун. Бач? Ним я можу торкнутися твого носа. — У двері гучно постукали, й вона квапливо підвелася на ноги. — Хто стукає?

— Ідонея, мадам.

— Заходь іменем Божим, Ідонеє.

* Ця та подальші відсилки розкриваються у розділі двадцять третьому, «Оповідь автора».

** Тонізуючий напій із вина з додаванням кориці.

Намісниця абатиси, літня черниця з обличчям грубим і рябим, мов шмат пересолоного м'яса, вже сама відчиняла двері. Вона віддала поспішний уклін, але було очевидно, що ледь стримує збудження.

— У неї почався напад. Вона розмовляє інакшим голосом, аніж її справжній.

Агнеса, як завжди, подивилася на нелюбу Ідонею з жалем.

— Вона бореться з Господом.

Обидві розуміли, хто така «вона». Божевільну черницю Клеркенвеля, сестру Кларису, було зачато й народжено в тунелях під монастирем.

— Де вона зараз?

— У писаному покої.

*

Горе вже приходило до Обителі Марії. Певні черниці під управлінням Жоези де Мордон, тітки Агнеси, здійняли гучний скандал, користуючись тим, що болячки абатиси заважали їй тримати свою паству під наглядом.

За двісті ярдів од монастиря стояв уславлений пріорат Св. Івана Єрусалимського, обитель лицарів-госпітальєрів*. Масивне скупчення кам'яних будівель, каплиць, садів, скверів, сажалок, дерев'яних хатинок та флігелів, що простяглося від Смітфілда на півдні до Фліта на заході, то була давня установа, чия святість підсилювалася зібранням реліквій, подарованих

* Чернечий духовно-лицарський католицький орден, заснований у XII ст.

кількома папами; серед них були: фіал молока з грудей Діви Марії, шматок парусини з човна Св. Петра, перо з крила Гавриїла та крихти помножених хлібів і рибин. Не так давно одна крапля молока Богоматері повернула зір і мову сліпонімому з народження чоловікові. Пріорат був церквою та готелем для мандрівників, а також лікарнею та великою фермою, але двадцять років тому він знеславився своєю розпустою. За словами кардинала-легата, присланого папою для розслідування, там оселилися «нервові й демонічні веселощі» вкупі з «танцями та хтивими грищами».

Всі погоджувалися, що це була насамперед провина молодих черниць. Багато хто зауважив, із якою завзятістю вони перетинали Клеркенвель, аби сповідатися священикам, що мешкали в пріораті, й невдовзі стало ясно, що сповідь не є їхньою головною метою. Келар пріорату сказав абатській кухарці, що хтось бачив, як черниці танцювали й грали на лютнях; як він висловився, «диявол танцював на їхніх головах». Деякі черниці повісили собі на шиї намистечка з дзвониками, через що кухарка прозвала їх «чортячими коровами». Казали, ніби господиня новеньких черниць зі співчуття викинула свою лозину та приєдналася до своїх підопічних у цих пустошах. Відсутність кількох юних черниць на вечірні та повечірні також не лишилася непоміченою. Дама Жоеза де Мордон страждала на параліч і ніяк не бажала зрозуміти серйозність подібних донесень.

Але зрештою безлад набув таких масштабів, що пріор Св. Івана був змушений замовити секретну аудієнцію з єпископом Лондонським. Єпископ одразу ж вирушив із офіційним візи-

ЗМІСТ

Дійові особи	3
Розділ перший. Оповідь абатиси	5
Розділ другий. Оповідь ченця	22
Розділ третій. Оповідь купця	37
Розділ четвертий. Оповідь ерудита	49
Розділ п'ятий. Оповідь йомена каноніка	65
Розділ шостий. Оповідь франкліна	77
Розділ сьомий. Оповідь монастирського капелана	88
Розділ восьмий. Оповідь лицаря	98
Розділ дев'ятий. Оповідь мажордома	103
Розділ десятий. Оповідь лікаря	116
Розділ одинадцятий. Оповідь ченця	130
Розділ дванадцятий. Оповідь економа	141
Розділ тринадцятий. Оповідь пристава	151
Розділ чотирнадцятий. Оповідь мірошника	161
Розділ п'ятнадцятий. Оповідь жінки з Бата	176
Розділ шістнадцятий. Оповідь кухаря	195
Розділ сімнадцятий. Оповідь сквайра	207
Розділ вісімнадцятий. Оповідь законника	219
Розділ дев'ятнадцятий. Оповідь продавця індульгенцій	235
Розділ двадцятий. Оповідь шкіпера	244
Розділ двадцять перший. Оповідь пастора	255
Розділ двадцять другий. Оповідь другої черниці	267
Розділ двадцять третій. Оповідь автора	276